

1910 - 1913

els antecedents: l'arquitecte

Arrel dels forts esdeveniments bèl·lics viscuts a Sabadell durant la **Setmana Tràgica**, al juliol de 1909, empresaris i fabricants de la ciutat decideixen constituir la "**Junta constructora de la Casa Quarter de la Guàrdia Civil**" per tal d'impulsar la construcció d'una caserna que allotgi la Guàrdia Civil i així disposar d'un cos repressiu permanent que pugui evitar possibles repeticions de fets similars a la ciutat.

Juli Batlle i Llevell, arquitecte municipal de l'època, és la persona encarregada de triar l'emplaçament, dissenyar l'edifici i dirigir les obres.

Batlle i Llevell, nascut a Sabadell el 1864, tenia ja una llarga experiència construint a la seva ciutat natal quan se li demana que executi la caserna. De fet, els edificis modernistes més emblemàtics de la ciutat són obra seva, a part de les 120 obres d'escala més petita i modesta repartides per tota la ciutat. Dexeble de Ulís Domènech i Montaner i col·laborador d'Antoni Gaudí en ocasions puntuals (Casa Calvet (1898-1900) , Juli Batlle i Llevell és autor d'obres com el Cafè Eulerpe de Sabadell (1892), l' Escola Enric Cassassas (1897), l' Edifici de l'Energia (1899) o l'Hotel Suis (1902, primera obra on s'introdueix el trencadís a Sabadell.

1910 - 1913

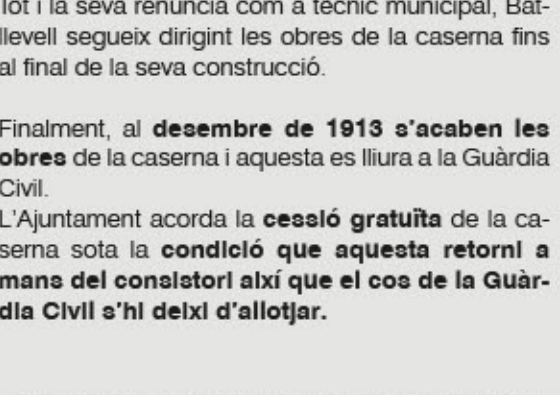
els antecedents: l'emplaçament

Els terrenys escollits per acollir la caserna són uns **campo alehores altuats alo afores de la ciutat** davant del Parc Taulí i al límit amb la Via Fèrria.

La junta dedica quatre anys a recollir el capital per poder comprar els solars i executar les obres. A part de la participació econòmica d'empresaris de la ciutat, trobem com a principals aportacions les fetes per part de l'Ajuntament de Sabadell i el Banc i Caixa de Sabadell i la Energia.

Arrel de la confusa manera com s'adquireixen els terrenys esclata una **polèmica**, la primera de moltes altres que acompanyaran la caserna al llarg de la seva història. Es crea una Comissió d'Investigació per tal d'aclarir si dos regidors de l'ajuntament s'h'an avançat a la Junta constructora comprant els solars a molt baix preu i revenent-los posteriorment a la Junta a un preu molt més elevat. Com a conseqüència del procés d'investigació els dos regidors, l'alcalde i el propi arquitecte, en aquell moment arquitecte municipal de Sabadell, dimiteixen.

1913

la caserna de 1913

Membres de la Guàrdia Civil comencen a ocupar les depències de la caserna, concebuda com una edificació de planta baixa i pis en forma de U que acull principalment habitatges **d'una mateixa tipologia**. Volumètricament les tres naus presenten la mateixa altura i es resolten amb cobertes a dues aigües. A les cantonades, però, hi apareixen dues torres de vigilància d'una planta més.

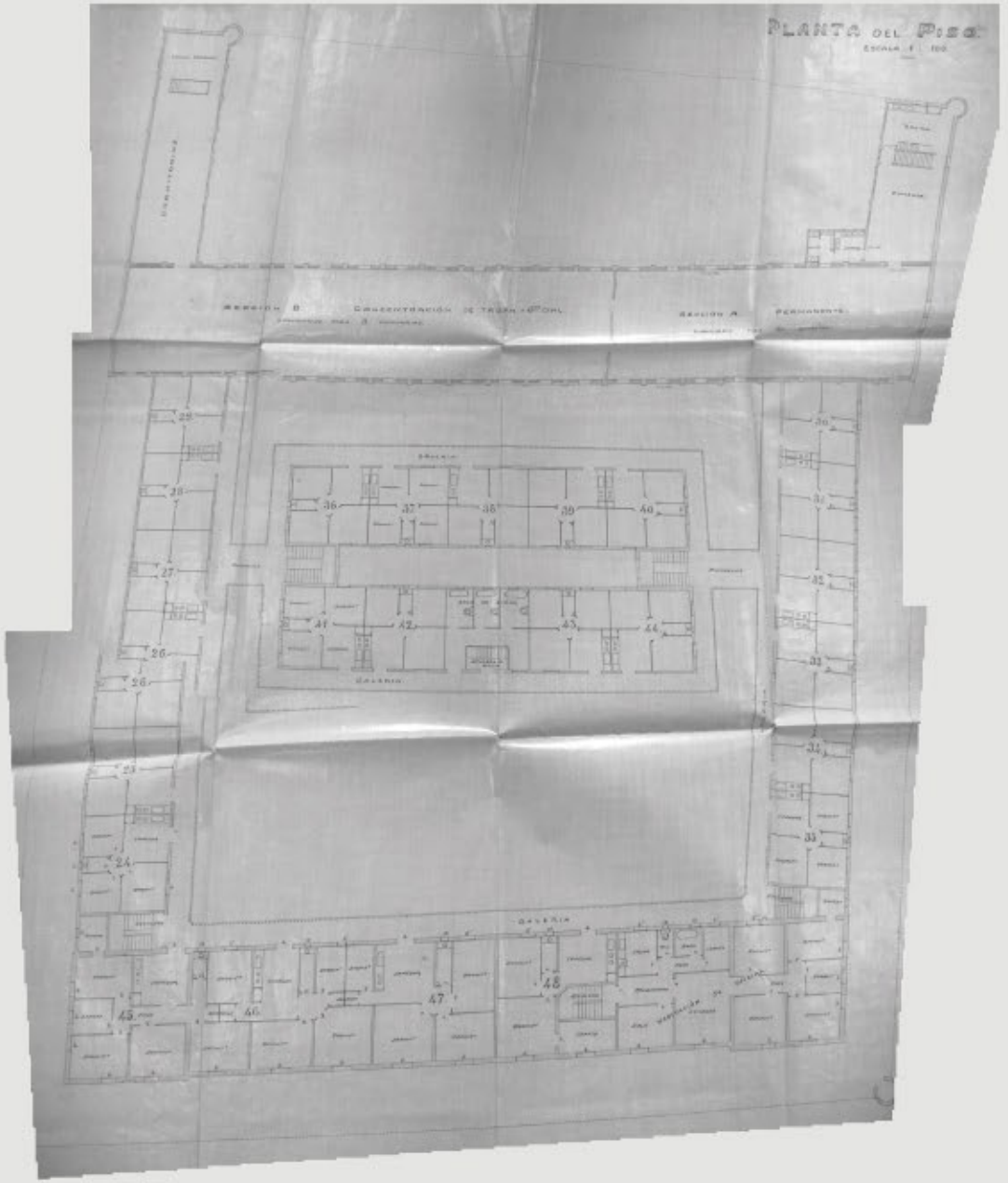
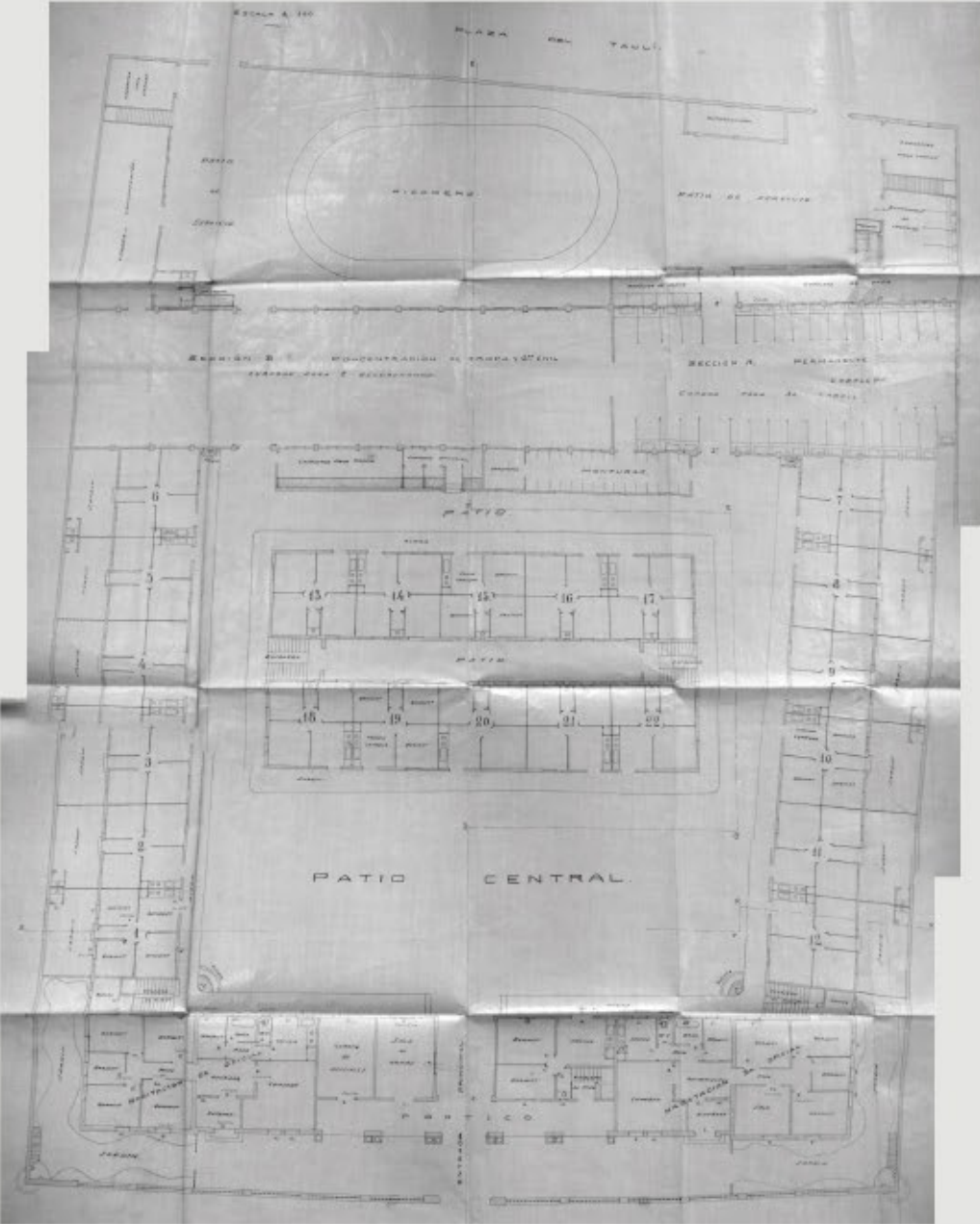
Els accessos a cada unitat habitacional es fan a través d'una **galeria comunitària** exterior que queda aixoplugada per la prolongació de la coberta. La tipologia predominant respon a un habitatge d'aproximadament 40m2 amb quatre estances de dimensions molt similars entre elles. A nivell tipològic l'únic element que diferencia els habitatges de planta baixa dels de planta pis és un **pati privat** que conté les latrines i que queda situat darrere l'edificació actuant, aïd, de col·li entre el públic (carrer) i el privat (espai domèstic).

El pati central, en carni, es concep com a espai lliure comunitari. Originàriament dins d'aquest

gran pati hi havia prevista la construcció d'un volum residencial central que finalment no es va acabar materialitzant. Aquest pati quadrat es tanca per la part del darrera amb unes naus també en forma de U, **les caval·leries**. Aquestes contenen les quadres per a la concentració de la tropa i per per als cavalls, dormitoris comunitaris per a guàrdies, un menjador comunitari i altres espais de servei. La disposició volumètrica genera un pati, el de servei, que s'utilitza per a entrenaments i pràctiques castrenses.

El cos que dóna a la Gran Via, de crugia més ample que la resta de naus, conté els únics habitatges de tipologia diferent, més generosa, pensats pels oficials. Es tracta d'habitatges que disposen dels doblis de superfície que la resta. Aquesta diferenciació també queda plasmada en la façana la qual es tracta com a façana principal del conjunt.

En aquesta, una gran porxada amb arcs integrats marca l'accés al pati central.

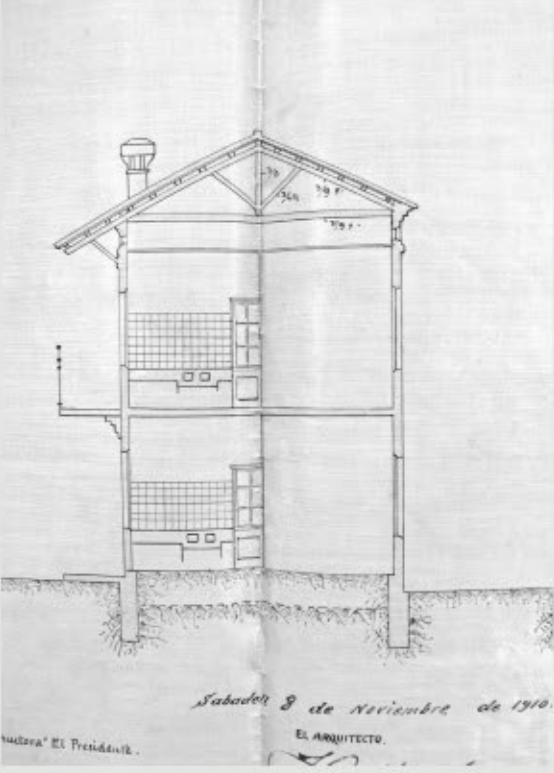
1913

el simbolisme de la caserna

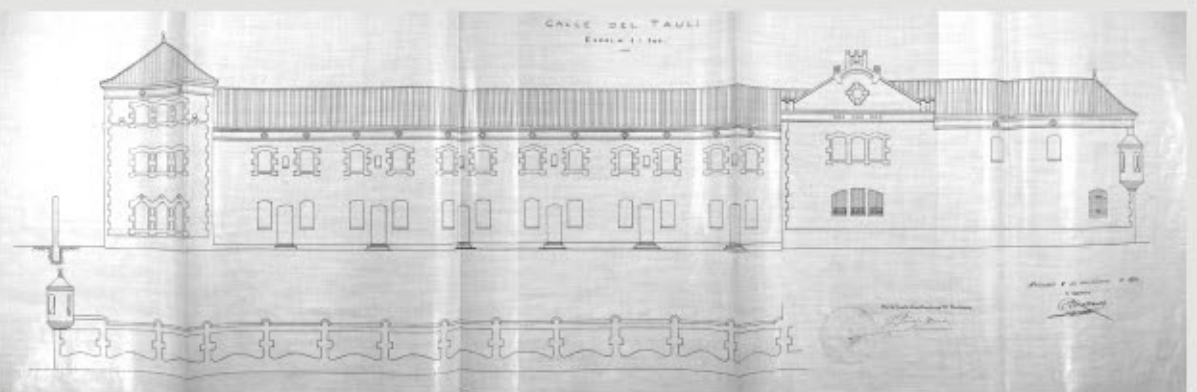
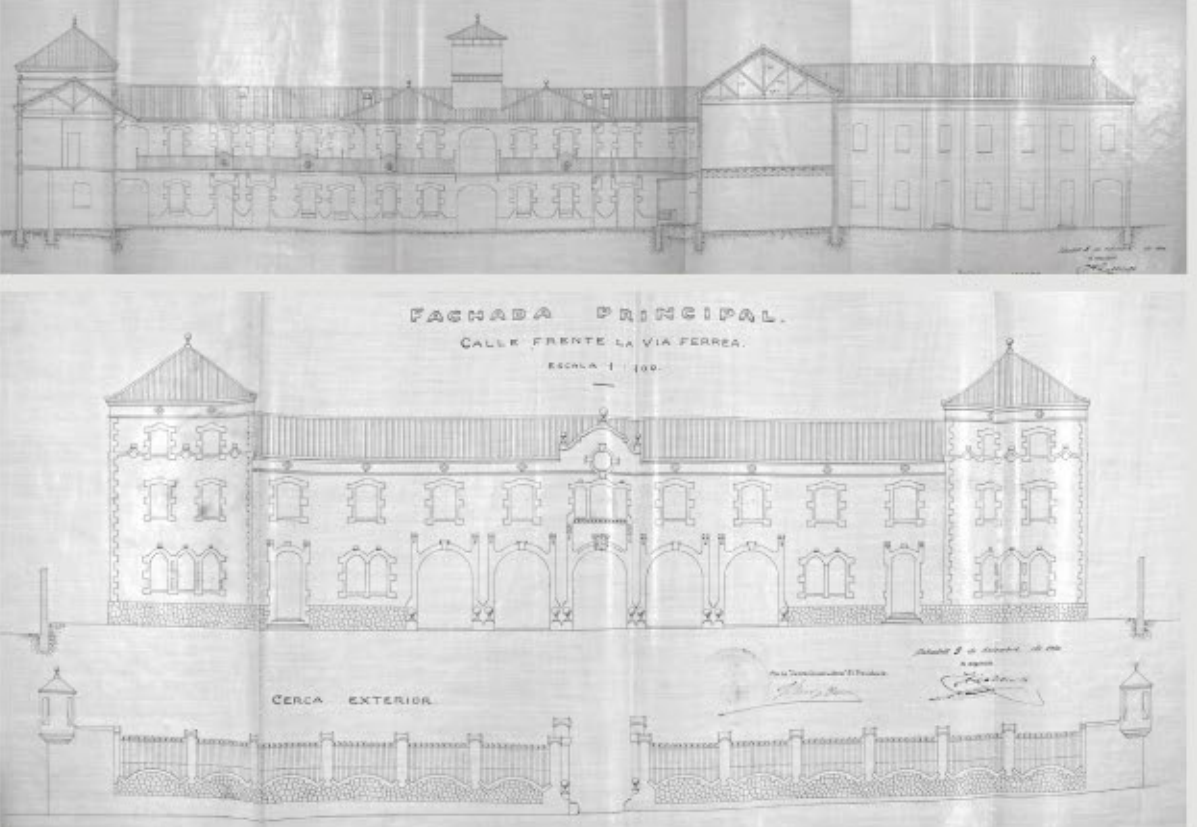
Exteriorment la caserna representa a la perfecció l'arquitectura militar de l'amençaça i la protecció mentre que interiorment l'edifici deixa pas a una arquitectura molt funcional, enfocada a una vida senzilla i austera i a les pràctiques castrenses i entrenaments.

La influència més gran del corrent modernista la trobem, sobretot, en la tanca de l'edifici principal en la façana de la via fèrrea. Es tracta de l'element més elaborat del conjunt, originàriament resolt amb carreus de pedra, coronaments de bobo, pilars rematats amb merlets i boles de pedra, etc. Aquest mur, però, s'ha vist desvirtuat a causa d'unes modificacions que va patir als anys 80 i que li van fer perdre tot el seu caràcter original.

La composició és d'una austeritat absoluta, l'únic recurs utilitzat per tal de trencar l'estètica tan sobria i rígida és l'aparió d'una sèrie de finestres bessones i, puntualment, triples en forma d'arc apuntat.

El pati central és, segurament, l'element més característic i ric del projecte. Malgrat l'extrema humilitat en què va ser concebut tant el com les les façanes que s'hi evocuen, el pati es converteix en l'element amb més vida de tot el conjunt.

1940 - 1945

les transformacions de la caserna

La funció que la guàrdia civil ha desenvolupat dins de la caserna ha variat al llarg de la història.

Neix com a edifici residencial destinat a agrupar tots els habitatges dels membres de la guàrdia civil i les seves famílies però es té constància que al cap d'unes dècades es converteix en una acadèmia per a formar joves guàrdies i, al mateix temps, donar-los allotjament.

"Amb el nou Reglament Militar del 23 de juliol de 1942 es configura a la Guàrdia Civil com un Cos d'Èxercit, totalment integrat en aquest. Per potenciar la formació dels quadres de comandament es crea al 1942 el Centre d'Instrucció i per formar als guàrdies de nou ingress, sis Acadèmies Regionals que més tard es reduiran a tres: Úbeda, L'Escorial i Sabadell." (https://www.guardiacivil.es/ca/institucional/historiaguacivil/El_Franquismo.html)

Per tal de donar resposta a aquest nou ús la ca-

serna pateix algunes modificacions tipològiques i el que era front a la Gran Via. A nivell estètic aquesta nau no ha patit destacables transformacions al llarg dels anys i l'aspecte que presenta encara avui en dia és el mateix que va concebre l'arquitecte. A nivell tipològic si que s'ha vist sotmesesa a modificacions de la seva distribució interior per adaptar-les a les noves necessitats de cada època.

Aquesta transformació de l'interior ve acompanyada d'una modificació de la composició de les façanes dels cossos laterals: les finestres originàriament de proporcions verticals passen a ser finestres horitzontals.

També deuen correspondre a aquesta època la desaparició dels patis individuals i la construcció, en loc seu, de naus tancades. Les naus de les caval·leries també es veuen transformades. S'afegeixen tres volums tancats dins del pati d'armes.

El cos més ben conservat de tots és, sense dubte, el que fa front a la Gran Via. A nivell estètic aquesta nau no ha patit destacables transformacions al llarg dels anys i l'aspecte que presenta encara avui en dia és el mateix que va concebre l'arquitecte. A nivell tipològic si que s'ha vist sotmesesa a modificacions de la seva distribució interior per adaptar-les a les noves necessitats de cada època.

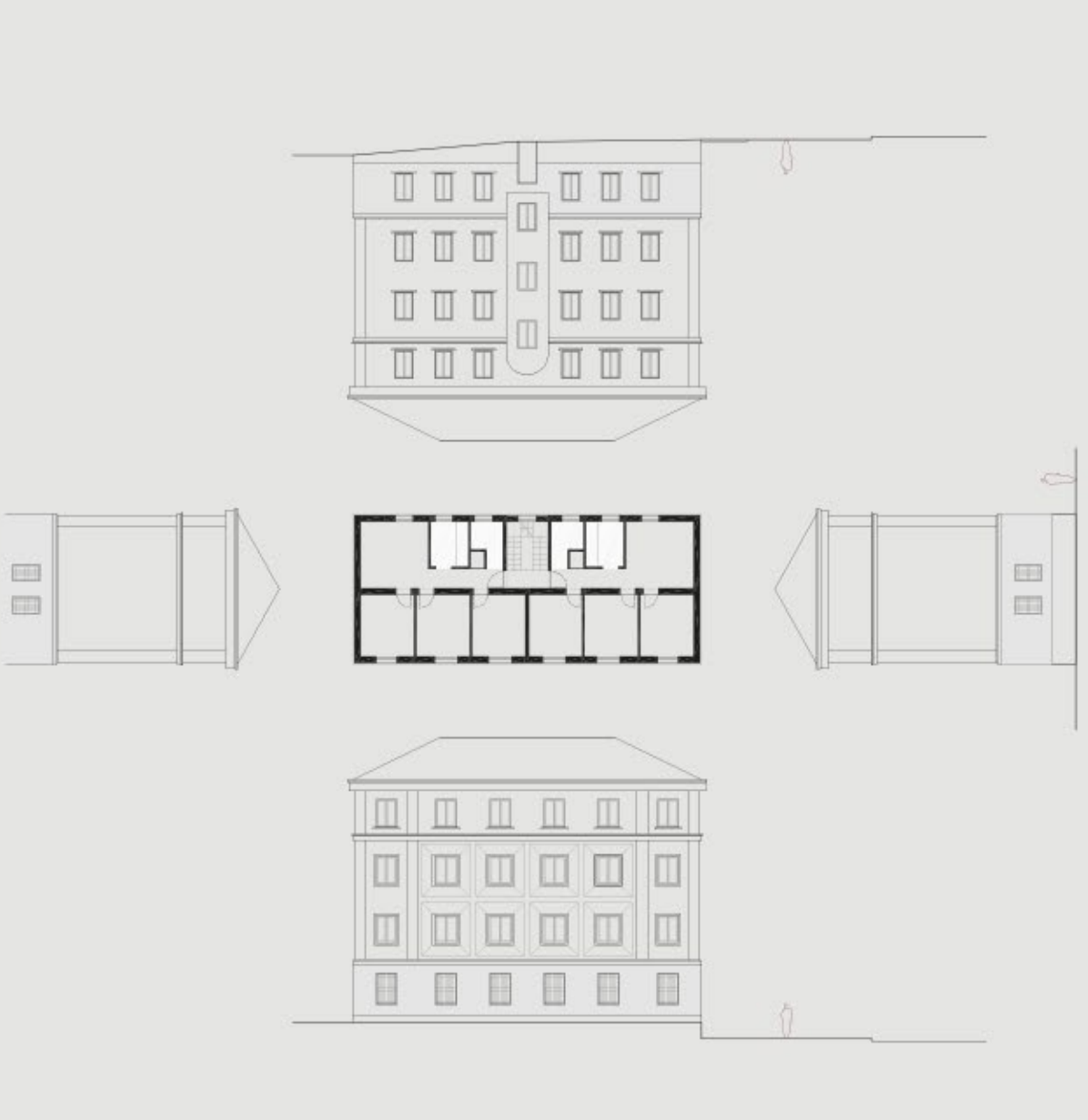

1945 - 1955

addició de quatre blocs al conjunt

Un cop convertida en una de les acadèmies més grans de l'Estat Espanyol, al 1944, es torna a confirmar l'acord de cessió entre Ajuntament i Guàrdia Civil de les dependències de la caserna i un any més tard, al 1945, la caserna s'escriptura com a bé municipal amb clàusula de reversió a favor de l'Ajuntament. A mitjans del segle XX, s'amplia el complex de la caserna i s'afegeixen quatre nous blocs d'habitatges per tal de donar acollida a més membres de la guàrdia civil i les seves famílies. Així doncs, **al 1955** es construeixen **quatre blocs residencials** amb un total de **32 habitatges** al solar encara lliure del carrer Vilarrúbies. Seran uns volums projectats i edificats des del Ministeri d'Interior per "arquitectes de servei" i no es demanarà llicència a l'Ajuntament per a la seva construcció. Hi haurà únicament dues tipologies d'habitatges: una d'aproximadament 125m2 (de 6 habitacions) per als alts càrrecs del cos i una d'aproximadament 55m2 (de 3 habitacions) per a la resta de membres.

1990 - 2000

un nou futur per la caserna

Durant la dècada dels 90, amb la incorporació dels mossos d'esquadra dins de Catalunya com a policia pròpia que ha d'anar substituint a la Guàrdia Civil, les enormes dependències de Sabadell van perdent sentit i utilitat. L'**activitat** duta a terme en elles és ja **molt residual**, només hi resten una unitat que s'encarrega de delictes i infraccions mediambientals (Seprona) i un dipòsit d'intervenció d'armes de foc. Els **blocs** del carrer Vilarrúbies van quedant també en desús.

Al 1997, per tant, ja es parla del **desallotjament de la caserna de Sabadell** per part de la Guàrdia Civil del trasllat de les dues unitats encara en actiu a una nova caserna a Badia del Vallès. D'aquesta manera, es comença a gestar el projecte que donarà un nou futur a la caserna: **el projecte Parc de Salut**, projecte que planteja la remodelació total de l'illa reconvertint-la en un equipament dedicat a la **docència**, la **investigació i la innovació en noves tecnologies en l'àmbit de la medicina i la salut**.

2000 - 2006

el futur de la caserna

L'any 2000 el canvi de govern a l'Ajuntament suposa, també, un canvi substancial en el rumb del futur de la caserna. El nou alcalde de la ciutat, Manuel Bustos, i Santiago López **signen una autorització d'una prorrogació d'ús de la caserna per part de la Guàrdia Civil** fins a tancar el nou projecte de Parc de Salut que ha de substituir les dependències originals. Conseqüentment, el desallotjament total de la caserna i el retorn d'aquesta al consistori queda postpositat.

Més tard, l'any 2004, el govern municipal de Manuel Bustos **segrega 1.700m2** del total de la superfície del solar, qualificant íntegrament com a equipament (clau c1), **per a la construcció d'habitatges de renda lliure**. Aquest fet provoca un fort enuig entre la ciutadania i partits polítics de l'oposició ja que es considera desencertada la decisió de vendre part de l'escàs sòl públic del centre a propietaris privats.

Tot i així, la proposta de Parc de Salut segueix en-

davant i al gener de 2005 s'aprova definitivament una **modificació puntual del pla general de Sabadell en l'àmbit del Parc de Salut**.

El pla proposa qualificar el que havia de ser un equipament educatiu local, ubicat a l'emplaçament de l'antiga caserna, com equipament tecnològic així com qualificar el front del carrer Vilarrúbies, antics blocs residencials dels guàrdies civils, com a zona residencial amb volumetries especials.

Aquesta modificació del pla s'emmarca dins del projecte de ciutat "**Gran Via Digital**" el qual proposa la concentració d'usos relacionats amb les noves tecnologies, la investigació i la recerca al llarg de l'eix de la corresponent via.

Malgrat tot, l'**esdeveniment més polèmic** de la història de la caserna arriba amb el **conveni** que l'any 2006 Manuel Bustos firma amb el Ministre de l'Interior, Alfredo Pérez Rubalcaba, amb què **s'acorda el desallotjament** de l'immoble de la caserna de la Guàrdia Civil i la conseqüent **reoperació d'aquest bé patrimonial** per part de l'Ajuntament (malgrat ja ser de plena titularitat pública) a **canvi de donar tres milions d'euros i un solar de propletat municipal de 5.000 m2** a la Guàrdia Civil per construir una nova caserna a Badia del Vallès.

Davant d'això, dos mesos més tard, la majoria dels partits locals presenten un **recura-contenció administratiu** contra el conveni signat gràcies al qual s'aconsegueix aturar el pagament i la donació del solar valorat amb 5 milions d'euros més. El pagament i la cessió del solar és consideren completament injustificats al tractar-se d'un solar de titularitat de l'Ajuntament de Sabadell. A més, no es creu competència d'un ajuntament el fet de finançar un equipament de l'Estat com és una nova caserna.

2007 - 2014

la caserna en l'actualitat

El 2007 es consisteix la Fundació Parc de Salut com a òrgan gestor del nou projecte però un any més tard, a causa de tot l'enrenou generat al voltant de titularitat dels terrenys i per tal de no veure's sotmes a una impugnació judicial, l'alcalde decideix **aturar les obres d'enderroc ja iniciades en la seva primera fase: la demolició de les naus de les antigues caval·leries de la Plaça Taulí**. Així, amb les caval·leries enderrocades, el projecte queda paral·litzat fins a la resolució del contenció per part del tribunal.

El 14 d'abril de 2010, el Tribunal Superior de Justícia **deslística el contenció**s. Tot i eliminar l'hipotètic impediment per nciar les obres, a partir de llavors l'Ajuntament no fa cap pas per reprendre el projecte.

Actualment el projecte Parc de Salut a l'antic solar de la caserna es troba igual de paral·litzat i encallat que al 2007. No s'ha produït cap avanç en el procés de transformació de l'illa i sembla que l'Ajunta-

ment no té cap interès en intervenir en aquest buit urbà de la ciutat. I davant d'aquesta paralització, el Consorci Hospitalari ja ha trobat un nou emplaçament per a ubicar-hi els espais destinats a Parc de Salut.

Mentrestant, malgrat haver-se completat ja tot el procés de desallotjament de la caserna i els blocs residencials, la **polèmica sobre la titularitat del sòl** segueix existint i el conveni signat entre Manuel Bustos i el Ministeri de l'Interior **continua obert i sense resoldre**. Davant la impossibilitat de poder complir un acord com aquell en el context de crisi actual **el futur de la caserna s'ha convertit en una gran incògnita** per a la ciutat.

Avui en dia, tot el gran solar es troba completament abandonat, les edificis es van degradant i mantenint cada dia més per la manca d'ús i manteniment, els espais lliures de dins el recinte es van convertint progressivament en espais verds més salvatges i els espais públics del voltant en plaça i carrers inhòspits i desagradables. Aquest és un exemple ben clar de com la mala gestió del patrimoni col·lectiu ha tingut com a conseqüència l'existència d'uns extensos solars públics sense ús, sense vida ni activitat, dels quals la ciutat i els seus habitants no se'n pot beneficiar de cap manera.

Tal i com afirma l'edre Soler, coordinador de l'Entesa per Sabadell, "*La ciutat no es pot permetre que el patrimoni públic resti inservible i acabi malmès... Gestionar els afers de la comunitat no passa necessàriament per grans inversions i projectes faraònics, sinó per saber donar un ús a allò que tenim, per donar valor i recuperar el patrimoni comú amb més imaginació i voluntat que talonar. Amb la caserna de la Guardia Civil tenim una bona oportunitat per allotjar serveis de la ciutat que no podem deixar de banda.*"

